

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A »Kitartás« egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452 902. szám alatt hagyta jóvá.

Tagjainkhoz.

Szükségesnek tartjuk, hogy visszapillant-sunk a multakba és nyomról-nyomra kísérvük egyesületünk fejlődését.

Egyesületünk a most is létező egyesületi közlöny előfizetőiből alakult ki. Az igaz, hogy midőn ez a lap megindult, a szerkesztőség talán nem is gondolt arra, hogy előfizetőit oly kölcsönösségbe hozza, hogy azok egymásért helyt álljanak, hanem arra, hogy a mindenféle foglalkozású és állású embereket maga köré tömörítve, azok között bizonyos szociális kapcsolatot létesítsen és őket oly egységes szervezetté tömörítse, mely az egyének gazdasági érdekeit szükség esetén hathatósan meg is tudja védelmezni. Ez azonban csak óhajítás maradt és rövid idő múlva nyilvánvalóvá vált hogy a szerkesztőség — jóhiszeműleg ugyan — hibákat követett el, melyek a messze jövőre is nagy kihatással voltak. Ha valaki végig olvassa az első lappéldányokat, melyek a megvalósítandó eszméket hirdették, gondolkozásba esik a felett, hogy mi is gátolhatta meg azoknak megvalósítását. Sok mindenféle; de leginkább az, hogy az ígéretek nem voltak semmiféle arányban azon anyagi ellenszolgáltatmányokkal, melyekhez az ígéretek köthettek. Az előfizetők nagy számának reménye nem valósult meg, tehát a költségvetésnek erre alapított része sem nyert fedezetet. Így azután maga a vállalat is holt pontra jutott. A lap akkori vállalkozói azonban nem mertek az igazsággal az előfizetők elé lépni, hanem olyan fordulatot csináltak, mely látszólag őket kirántotta a kellemetlenségéből, hanem végzetes hibává kezdett válni akkor, midőn már a sok ígélet egynémelyike esedékessé kezdett válni. Most azután megkezdődött a toldozás-foltozás. A lapból egyesület lett, hogy a lapvállalkozók bizonyos felelősségtől szabaduljanak, a mellett pedig a tagok igényei is kielégítést nyerjenek. Ez

tényleg sikerült volna, ha most már a laptulajdonosok önzése nem lép előtérbe. A lap szerkesztőségének szétválasztása az egyesülettől, az előbbi érdekeit szolgálta, amennyiben azt az egyesület oly busásan fizetni kénytelenített, hogy azért a pénzért akár egy napilapot adhatott volna tagjainak.

Igy szolgált azután az egyesület a lap céljainak, de nem megfordítva; így váltak haszontalan kiadássá oly összegek, melyekkel tekintélyes tartalékok lehetett volna teremteni.

Ennél a dolognál azonban a legcsodálatosabb jelenség az, hogy az egyesület tagjai sokkal jobban ragaszkodtak a lap megjelenéséhez, mint ahhoz, hogy az ígért előnyök tényleg biztosítva is legyenek. Senki vagy csak nagyon kevesen mérlegelték azokat a hátrányokat, amelyek az egyesület valódi hivatására nehezedtek az ilyen nagy költséggel szerkesztett lap által és hogy épen ez szivja el az egyesület létezését. Hozzájárult egy nagy apparátussal és nagy költséggel vezetett iroda, mely leginkább az alkalmazottak tehetetlensége folytán még így is gyarló működést fejtett ki kifelé. Czéllá vált mindnél a fizetésnek emelkedését, de nem az egyesület virágzását előmozdítani.

Ehhez a sok bajhoz hozzájárult egyes tagoknak haszonlesése, akik tisztán abból az érdekből furakodtak a vezetőség körébe, hogy annak gyengeségeit ellesve, minél több anyagi haszonhoz jussanak.

Igy állottak egyesületünk ügyei, midőn három év előtt megindult az a mozgalom, mely végre tisztába hozta és megértette a tagokkal mindazt, ami a jövő szempontjából elkerülhetetlen szükségé vált.

Ennek a mozgalomnak a története a tagok előtt eléggé ismeretes. A mozgalom vezetői első sorban azért vették fel ezt a nagy harcot a régi rendszer ellen, mert az őket terhelő nagy felelősség nem engedte nyugodni egy pillanatig sem, midőn kézen fekvő számítások

alapján meggyőződtek arról, hogy az egyesületet ilyenformán, amint az akkor vezetve lett, a jövő számára fentartani nem lehetséges.

Daczára annak a nagy erkölcsi erőnek, mely a régi rendszer fentartói ellen fellépett, nagyon bizonytalanná vált a siker azon összeköttetések folytán, melyek a vezetőséget fedezték. De egy váratlan külső dolog jött az újítóknak segítségére. Egy peres ügyből kifolyólag ugyanis a kereskedelmi törvényszék hivatkozva a biztosító társaságokat kötelező törvényekre, egyesületünktől is megkivánta a biztosítási alap kimutatását. Ez az alap 200 ezer korona. Ezt az egyesület nem bírta kimutatni, még kevésbé előteremteni, mert akkori vagyona oly csekély volt, hogy azt komolyan számba sem lehetett venni a fennálló kötelezettségekkel szemben. A régi vezetőség minden lehetőt megkísérelt, hogy ezen a bajon segítsen. Targyalt pénztételekkel, társaságokkal, vállalkozókat keresett, hogy segíthessen magán; de minden fáradozása meddő maradt. A pénztételek nem találták meg számításaikat, a biztosító társaságok pedig nem voltak hajlandók a koros tagokat még orvosi vizsgálat mellett sem a normál díjak mellett átvenni. Ha már most az egyesület akkor vagyonnal rendelkezett volna, ez a nehézség nem ütközött volna elháríthatlan akadályokba, de annak híján lehetetlen volt a kivezető utat megtalálni. Azt pedig nem akarta megengedni a régi vezetőségnek a választmány, hogy oly módon oldja meg a kérdést, mely az összes tagok jogainak sérelmével volt csak lehetséges.

Az ellentétek a két tábor között oly élesek voltak, hogy azokat többé megalkuvással nem lehetett esimitani és mindazok, akik ennek a helyzetnek előidézésében hibásak voltak, hibáikat belátva, eltávoztak. Az új vezetőségnek a feladata most már az volt, hogy a függő kérdéseket elintézzék. A régiek eltávazása után majdnem tanácstalanul állott azokkal a felhalmozott sürgősen elintézendő fontos ügyekkel szemben, melyek reá visszamaradtak. Első sorban az egyesület vagyoni helyzetét kellett javítani. A legnagyobb takarékoság szem előtt tartásával ez rövid idő alatt sikerült. Sok meddő kísérlet után a tagok jogait is sikerült teljesen megóvni, midőn a Dordrecht biztosító társaság az összes tagállományt minden jogaival együtt saját kötvényeivel biztosította.

Az egyesület mellett létesített hitelszövetkezetünknek pedig az a hivatása, hogy tagjainkat kellő kezesség mellett kisebb-nagyobb kölcsönökkel kisegítse. Ezzel az alapszabályok-

nak azon része is fedezve lett, mely máskülönben soha nem lett volna abban az értelemben beváltható, amint azt a tagok gondolták. De a hitelszövetkezetnek más hivatása is van, amennyiben annak főrésztvényese az egyesület maga. Itt nem egy nyereszkezésre alapított vállalatról van szó, hanem arról, hogy az egyesületet terhelő költségeket most már viselje és mindazokat a különbözeteket fedezze, melyek a magasabb életkorú tagok díjkülönbözetéből még elő fognak állani, mert az egyesület vagyonának felhasználását erre a célra a lehetőség határáig a vezetőség el fogja kerülni.

Ha már most egyesületünket fejleszteni akarjuk és azokat a korlátokat eltávolítani, melyek a 15, 10 és 5 százalékos levonásokban jelentkeznek, akkor minden tag tegye kötelességévé, hogy ismeretségi körében társakat szerezzen és ne elégedjék meg senki azzal, hogy az ő személye elérte célját azzal, hogy egy legjobb hírnevű gazdag társaság kötvénye biztosít neki 2000 koronát, hanem oda törekedjék, hogy elhalt tagtársainkért pótlást kapjunk, és hogy azokat az emberbaráti célokat is egyszer megvalósíthassuk, melyeket arra az időre tüztünk magunk elé, midőn a tagokkal szemben elvállalt kötelességeinknek már mindenben megfeleltünk. Egyesületünknek nem szabad kimulni a tagokkal, hanem minden meghalt tag után duplán kell új tagokkal gyarapodnunk, hogy a jövő nemzedékek a mi küzdelmes nagy munkánkból hasznot huzzassanak.

Nagyon jól tudjuk, hogy most is vannak ellenségeink, még pedig a tagok közt is, de kivált azok, akik haszonlesésüket nem bírván kielégíttetni, megváltak tőlünk. Ilyen zaklatásoknak azonban minden intézet ki van téve, mert a kétes jellemű, rossz lelkületű emberek nem lehet a világból kipusztítani. Ne üljön fel nekik senki, hanem mindenki mérlegelje az ilyenek beszédeit aszerint, akitől jönnek. Semmiféle hivatást be nem töltő, erkölcsileg züllött emberek azok, akik ma titokban, névtelen levelekkel gyanúsítanak mindenkit csak azért, mert tudtak anyagi hasznot huzni tőlük.

Ha tagjainknak bármily felvilágosításra van szükségük, forduljanak bizalommal hozzánk levélileg vagy személyesen, mert csak így lehet azt a jó egyetértést fentartani és a bizalmat megerősíteni, mely évek hosszú során át köztünk fennállott és kívánatos, hogy továbbra is egyesületünk érdekében fennálljon.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Az alapszabályokban meghatározott feltételek mellett az egyesületi tagok a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva azon összegre, mely őt az alapszabályok értelmében megillette. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) baleset folytán bekövetkező halál esetén 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges munkaképtelenség esetén a tag 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt, az egyesületnek okvetlenül bejelentendő.

3. A tag törvényes nejeének elhalálása esetén az alapszabályszerű segélyben részesül.

4. A tag 15 évi tagsága idejének letelte után, ha 5⁰-ik életévét betöltötte, életbiztosítási kötvényére 100 koronáig terjedhető kölcsönt kap a „Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet“-től.

5. Minden tag a belépéstől kezdve úgy peres mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyészsége által díjtalanul képviseltetik.

6. Az egyesület havi közlönye minden tagnak már a belépéstől kezdve díjtalanul megküldetik.

Pénztárvizsgálat. A felügyelő-bizottság és az igazgatóság f. é. február hó 24-én és 25-én az egyesület és hitelszövetkezet pénztárát, valamint ügykezelését átvizsgálván, azt rendben találta.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 2-ik számában kimutatott segélyösszeg 118.075 kor. — fill.

Ujabb segélyek:

2477. Sinko Vilmos, Kispeszt, neje halála után 150 kor.
1688. Grunszky Ede, Budapest, neje halála után 150 »

Balesetsegélyek:

Lapunk 2-ik számában kimutatott segélyösszeg 33.311 kor. 26 fill.

A munkások baleset ellen való biztosításáról.

Ama nagy társadalmi feladatok között, amelyek a modern népeket foglalkoztatják, kiváló fontosságú a munkások baleset ellen való biztosítása. E feladat megoldására létesítendő intézmények mel-

lett igen fontos és igen sürgető okok szólnak. A foglalkozás, mely kenyeret ad a munkásnak, megnyomorítója, sőt megölője lehet az azt üzönnek, sirba döntve a kenyérkeresőt és sivár nyomorba a hozzátartozókat. A foglalkozásból származó balesetek többé-kevésbé súlyos következményeinek elviselhetőbbé tételében áll tehát a feladat; mert hisz a teljes orvoslásról a legtöbb esetben le kell mondanunk, nem adatván meg emberi gyarlóságunknak, hogy az elvesztett testrész helyébe ujat tegyünk, megrongált érveinket újra teljes erejükhez juttassuk. Mindenki belátja továbbá, hogy a nagy számú halálos balesetknél még kisebb hatályu a segítség. Hanem igenis megvan a biztosításnak az az óriási hatása, hogy a munkás, kire balsorsa oly súlyosan ránehezedett, nem lesz martalékává a nyomornak, hanem életét, bár szerényen, de tisztességesen élheti le s mentve lesz a koldusbottól.

A feladat — mint a fentiekből kitűnik — óriási fontosságú, úgy államfentartó mint társadalmi szempontból. S mivel oly igen nagy fontosságú, természetesen, hogy e téren hovatovább az állam hatalmas kezének kell belenyulnia az ügyek rendezésébe. A fejlődés, amely idáig vezetett, a következő volt: Kezdetben a feladat megoldása az ugynevezett szavatossági biztosításban csucsosodott ki. Miben állott ez? A törvényhozás, illetőleg bírói gyakorlat olyan elveket állított fel, amelyeknek értelmében a munkás, ha baleset érte, a munkaadót szavatosságra vonhatja, de egyszersmind bizonyítani köteles a munkaadó vagy megbízottja mulasztását, mint a baleset okát. Tekintettel arra, hogy ez a szavatosságra vonás majdnem mindig per útján történik, a rendszer legkevésbé sem mondható megfelelőnek. A perek ugyanis amellet, hogy sokba kerülnek, rendszerint az egyik félre nézve sem végződnek kielégítő eredménnyel. A perek rendesen peregyezséggel fejeződnek be, amelynek értelmében a munkaadó fizeti a nem csekély költségeket, a munkás pedig kénytelen megelégedni némi, inkább könyöradománynak nevezhető kártalanítással. Hozzávehetjük még ehhez azt is, hogy a munkás nem egyszer vermes reményeket fűzven a per kimeneteléhez, adósságokba veri magát s a csalódás ilyenkor egyenesen vészes hatásu.

Ezen felsorolt hátrányok indították arra az egyes munkaadókat, hogy munkásaikat baleset ellen magántársaságoknál biztosították. A biztosító munkaadók egy része a magáéból fedezi a biztosítási díjakat, más része pedig e célra a munkások béréből némi levonásokat eszközöl hozzájárulás fejében. Másfelől bizonyos foglalkozási ágakban a munkások kebelében biztosító szövetkezetek vagy hasonló intézmények fejlődnek ki.

Ez az állapot, amelyet eddig vázoltunk, uralkodik manapság hazánkban is. A külföld, de különösen a társadalmi törvényhozás terén vezető Németország már eljutott a feladat legmegfelelőbb megoldásához: a törvényileg kötelező balesetbiztosításhoz. A kötelező balesetbiztosítás abban áll, hogy mindazon iparágakban, amelyeket a törvény megjelöl, köteles a munkaadó munkásait baleset ellen biztosítani. A kötelező munkásbiztosítással van csak lehetőleg jobban megoldva a kérdés, mert így nem marad egy munkás sem biztosítatlanul.

A kötelező biztosítás elvének törvényben való kimondása hatalmas haladás, de maga az elv csak

kitüzött irányvonal, hogy a valóságban magtarthasuk ezt az irányt, számos nehéz követ kell az utból elgördíteni. Vizsgáljuk ezek közül csak a legfontosabbakat: 1. Kikre terjedjen ki a biztosítás? 2. Mi legyen a biztosítás tárgya, azaz milyen balesetek vonatkozzanak a biztosítás körébe? 3. Miben áll a biztosítás hatása, azaz az általa nyújtott segítség?

Iparkodjunk e kérdésekre egyenkint megfelelni. A biztosítás kiterjed minden veszélylyel járó vállalat munkásaira, de különösen a gyári munkásokra. Legideálisabb állapot volna az, ha a biztosítás minden munkásra kiterjedne, tekintet nélkül foglalkozási helyére vagy az üzem veszélyességére. Ez egyúttal a kockázatot is csökkentené a biztosítottak nagy tömegénél fogva. A mai állapotok között azonban csak a veszélyes vállalatokra és a gyárakra vagyunk kénytelenek szoritkozni. A gyár itt mint a kisipar ellentéte jön tekintetbe s a gyári munkások a gyári üzem veszélyességénél fogva biztosítandók, míg a kisipari munkások biztosítása nem kötelező. A balesetek statisztikája alapot ad ez állításnak, mert az 1901. évi 2239 kisipari balesetből összesen csak 6 volt olyan, mely 20 héten túl gyógyult s így a betegsegélyezés körén tul esett.

A veszélyes üzemek a törvényben egyenkint felsorolandók, a gyár fogalma pedig lehetőleg körvonalazandó. A gyár fogalmának meghatározása a gyári üzem sokféle alakulatánál fogva majdnem lehetetlen, fősulyt mindenesetre a természeti erők által hajtott gépekre s a munkások nagyobb számu alkalmazására helyezhetjük. Fontos még e pont körül, hogy kit tekintünk »munkás«-nak. A mai társadalomnak mindenesetre minden érdemes tagja az, de a biztosításnál az anyagi erő hiányának pótlása lévén a cél, azokat, akik munkájuk után olyan helyzetben vannak, hogy minden eshetőségre biztosítva van megélhetésük, a balesetbiztosítás szempontjából nem fogjuk ide sorozni. Hanem a baleset ellen biztosítandó munkás az lesz, aki ezzel az anyagi erővel nem rendelkezik, a mi viszonyaink között mondjuk évi javadalma 2000—2400 koronánál többre nem rug.

A biztosítás tárgya a baleset, azaz az egészség károsítása. Hogy mely balesetek tartoznak biztosítás alá, arra a legtermészetesebb felelet az, hogy azok, amelyek a foglalkozás közben érik a munkást, az ugynevezett üzemi balesetek. Ámde ha ezt szorosan vesszük, akkor nagyon sok balesetet kellene a biztosítottra nézve kedvezőtlenül megítelnünk. Így például egy kazánfűtő a kazán mellett munkája közben hirtelen rosszul lett, lezuhant és súlyos égési sebeket szenvedett. Ez a baleset tulajdonképen az üzemen kívül fekvő okból történt s így szorosan véve nem volna üzemi balesetnek tekinthető.

Igy tehát az »üzemi baleset« fogalmát ki kell tágitanunk s értenünk kell alatta mindazon baleseteket, amelyek az üzem viszonyaiból származnak a munkásra akkor, amidőn az üzemmél bármi kapcsolatu tevékenységet teljesít. Így üzemi baleset lesz az, midőn pl. a munkás a rosszul világított gyárudvaron elesik és sérülést szenved, de nem üzemi baleset az, ha ilyen baleset pl. czivódás közben éri. Csak ha minden egyes esetben szigoruan megállapítjuk a baleset üzemi vagy nem üzemi jellegét, óvhatjuk meg e téren a minden irányban való igazságosságot.

A kártalanítás kérdése ugyszólván az egész

biztosítási feladat körében a legfontosabb, mert ennek mikénti megoldásától függ az egész intézmény értéke. Az irányadó elvek itt a következők lehetnek: Rövid tartamu, t. i. 20 héten belül gyógyuló sérülés a betegsegélyző pénztárak körébe tartozzék, azon-tul tartó munkaképtelenség esetére ingyenes gyógykezelés és évi járadék biztosítandó a munkaképtelenség tartamára. E járadék a munkás keresetének felét legalább meg kell, hogy haladja. A járadék biztos jövedelmet jelent, míg az egyszerre kifizetett tőke hamarosan elkallódik, nem jelent tehát állandó segítséget. Ha a munkaképtelenség csak részleges, akkor azon jövedelemvesztés arányában határozandó meg a járadék, amely veszteséget a munkás képességének csökkenésével szenvedett. Halálos balesetnél a kártalanításnak magában kell foglalnia az elhalt családjának fizetendő járadékon felül a helyi szokásoknak megfelelő mérsékelt temetkezési költségeket is. Ha az elhalt férj után nő és gyermekek is maradnak, gondoskodni kell különösen a gyermekek érdekéről és a biztosítási járadékot ilyenkor czélszerű megosztani, kisebb részét a nő, nagyobb részét a gyermekek javára, főleg nevelési célokra fordítani.

Mindenki belátja, hogy a legáldásosabb szervezése az általunk tárgyalt intézménynek az volna, ha a munkás baleset esetén teljes keresményének megfelelő kártalanításban részesülne, hogyha testi épsége csökkent is, legalább anyagi hátrány ne érje, másfelől azonban az is könnyen belátható, hogy a feladatnak olyatén megoldása is, melyet jelen sorainkban vázoltunk, nemes és jótékony hatása.

A munkások baleset ellen való biztosítása a munkás-családok ezreinek a jövőben való megnyugvást, a társadalomnak pedig egy elvégzett kötelesség felemelő tudatát kölcsönzi s áldásos hatásában nemzedékeket ment meg a nyomortól és pusztulástól.

B. L.

A szövetkezetek alapelve.

Irta: Galovits Zoltáu dr.

Nagy Ferencz egyetemi tanár, országos képviselő, volt kereskedelmi államtitkárnak A szövetkezetek alapelve címü tanulmánya, melylyel széket foglalt az Akadémiában — miként a Budapesti Hirlapban olvasom — azt a téves nézetet vallja, hogy a szövetkezés egyáltalában nem lukrativ, azaz nem haszonra, nyereségre alakított társulás és hogy a szövetkezés célja: az önségely elvileg kizárja a nyereség után való törekvést.

Qui bene distinguit, bene docet mondja a latin közmondás. Jól kell megkülönböztetnünk a fogalmakat, élesen kell kijelölnünk a határvonalakat, hogy megtanithassuk és a nemzet jogi meggyőződésébe ültethessük nemcsak a részvénytársaság és a szövetkezet, de maguknak a szövetkezeteknek egymás közötti különbözőségét. Mert nemcsak a részvénytársaságok és szövetkezetek, hanem maguk a szövetkezetek egymással szemben nagyon megkülönböztetendők. Sőt mondhatjuk azt, hogy törvény szerint a szövetkezetek különböző fajai — egy közös vonást nem tekintve — epp annyira különböznek egymástól, mint a mennyire különbözik a részvénytársaság a szövetkezettől.

Lássuk mindenekelőtt azt a közös vonást, a

mely a szövetkezeteket megkülönbözteti a részvénytársaságoktól.

Azután látnunk kell a szövetkezeteknek egymás közötti különbözőségét. És mindezekből szemünkbe fog ötleni Nagy Ferencz nézeteinek helytelensége, vagyis az, hogy a szövetkezetek nem emberbaráti humanitárius intézmények, hanem közvetlenül gazdasági célokra gazdasági eszközökkel törekvő intézmények. A közvetlen cél a szövetkezeti tagok keresetének és gazdaságának előmozdítása. Az erre szolgáló egyedüli eszköz: a szövetkezeti üzlet közös vitele, azaz a közös üzletkezelés, a melynek alapelve az önszegély, hogy nem zárja ki a haszonra, a nyereségre való törekvést, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a külföld szövetkezeti irodalma és törvényhozása, de főleg a szövetkezetek működése és története. Maga az a tény, hogy Rochdale-ben 28 éhez angol munkás által 1844-ben heti 20 fillér befizetéssel alapított szövetkezet (Rochdale equitable pioneer society) 1837-ben már 11,152 taggal £562.000 márka befizetett üzlet rész vagyonnal bírt és 920.940 márka nyereséget mutatott ki, fényesen bizonyítja azt, hogy a szövetkezés nem zárja ki a haszonra, nyereségre törekvést. Hanem épp ellenkezőleg a szövetkezeti önszegély célja az, hogy a munkás a maga számára megszerezhesse és biztosíthassa verejtékes munkájának öt jogosan megillető összes hasznát és nyereségét a mit tőle a tőkés, gyáros és közvetítő kereskedő elragad. Ha a szövetkezeti önszegély célja nem ez volna, akkor a rochdalei hírneves 28 éhez takács nem számolhatna be oly büszkén a milliókra rugó szövetkezeti nyereségekről és nem hirdetné a szövetkezeti önszegély csodás hatalmát, hanem munkájuk hasznát, és nyeresége ma is a tőkés-gyárosokat gazdagítaná, a kiknek kezében a rochdalei munkás épp-ugy, mint a magyar, ma is készpénzzel kifizetett napszámoként tengődnek. Vajjon mit érnének a szövetkezetek mint emberbaráti humanitárius intézmények, ha nem biztosítanák a munkás számára a munka hasznát és nyereségét, a mit a szövetkezeti önszegély nélkül tőlük a tőke és a tőkéknek a részvénytársaságokban való egyesülései elragadnak. Ha az önszegély a szövetkezetekben a munkabér mellett nem biztosítaná a munkás számára verejtékes munkájának minden hasznát és nyereségét, akkor vajjon miben különböznének a szövetkezetek a részvénytársaságoktól, a melyeknek üzleti vállata ad ugyan a munkás számára munkát, de a munka hasznából és nyereségéből a munkás számára alig hogy a megélhetést, azt a készpénzzel kifizetett napszámot biztosítja, melylyel a munkás csak életét tengeti. És csak ez az életfentartási szükség hajlja a munkást a tőke karmaiba.

Míg ellenben a szövetkezetekben éppen az a közvetlen cél, hogy a munkás számára megszerezze és biztosítsa verejtékes munkájának összes hasznait és nyereségeit; az erre szolgáló eszköz: a szövetkezet üzletének közös vitele pedig lehetővé teszi azt, hogy a munkás a produkcióban a maga számára megszerezze a munkabér mellett az üzlet birtokát és nyereségét; a distribúcióban (a fogyasztási és hitelszövetkezetek utján) és ökonomiában pedig minden egyes szövetkezeti tag számára a maga részesedése arányában megszerzi azt a hasznot, a melyet a nagy üzem a kis üzemmel szemben biztosít.

Ebből áll az a közös vonás, a mely a szövetkezeteket egyáltalán megkülönbözteti a részvénytársas-

ságoktól, azaz azoktól a tőkeegyesületektől, a melyeknek célja az, hogy a részvénytőkék kamatait, nyereségszálékait a produktív munka hasznából és nyereségéből megszerezze s biztosítsa és a melyeknél ez a közvetlen cél kizárja azt a törekvést, annak a lehetőségét, hogy a munkás a neki készpénzzel kifizetett munkabéren felül megszerezhesse verejtékes munkájának hasznát és nyereségét, vagy éppenséggel az üzlet birtokát.

De vajjon hogyan biztosíthatná a szövetkezeti önszegély a munkás számára a munkabér mellett verejtékes munkájának minden hasznát, nyereségét és az üzlet birtokát, ha a szövetkezetek alapelvét: az önszegélyt nem úgy fognák föl, miként a 28 éhez angol munkás és ha ezek példájára mi a produktív szövetkezeteket nem haszonra és nyereségre, hanem Nagy Ferencz szerint úgy alkotnók meg, mint egy humanitárius, emberbaráti egyesületet, a melynek célja az önszegély elvileg kizárja a nyereséget. Ha Nagy Ferencznek ezt a téves nézetét elfogadják és törvényeinkben szankcionálnók, akkor lenyírnók a szövetkezeti eszme szárnyait, a melyek segítségével a kis ember, a munkás a tőke karmaiból kiszabadulhat, a gazdasági önállóság és igazi szabadság légkörébe kiemelkedhetik és biztosíthatja a maga számára verejtékes munkájának azt a hasznát és nyereségét, a mit a szövetkezeti önszegély nélkül tőle a tőke elragad.

De nemcsak a szövetkezetek története, hanem a külföld szövetkezeti irodalma és törvényhozásai is világosan ellene szólnak Nagy Ferencz amaz állításának, hogy a szövetkezeti önszegély elvileg kizárja a haszonra, a nyereségre törekvést, valamint azt az állítást is, hogy a szövetkezetek humanitárius emberbaráti intézmények, a melyeknek közvetlen célja nem a gazdasági, az anyagi boldogulás és e végből a haszonra, a nyereségre való törekvés.

Az 1889. évi német szövetkezeti törvény nemcsak hogy egyáltalán a szövetkezeteket a haszonra, a nyereségre való törekvéstől el nem tiltja, de sőt még a spekulációs üzletektől sem tartotta megengedhetőnek, hogy a szövetkezetek eltiltassanak, mert — miként a törvény megokolása mondja — »egy egész sereg teljesen jogos és a szövetkezetek üzletvitele számára nélkülözhetetlen oly üzlet van, a melynél a cél egy jövőben realizálandó nyereség elérésére irányul. A legitim és illegitim spekulációk közötti határ pedig a törvény általános szabályai által meg nem állapítható.« Téved tehát Nagy Ferencz, a mikor azt mondja, hogy »az 1889. évi német szövetkezeti törvény gondoskodott arról, hogy a szövetkezetekből kizárassék a spekuláció.«

Mindez fényesen bizonyítja Nagy Ferencz abbéli tévedését, hogy »Angliában, a hol a szövetkezetek támadtak, kezdet óta emberbaráti, humanitárius intézménynek tekintik a szövetkezeteket s annak tekintik Németországban is.« Ennek legszebb czáfolatát Holyvake könyvében olvassuk, a ki a 28 éhez angol munkás által alapított rochdalei szövetkezet történetében följegyzi, hogy ezt a 28 éhez munkást csak egy cél vezette: »Önerejükbe vetett bizalommal küzdeni a hazábanlétért — saját számlájukra, mert az éhez angol munkás nem emberbarátot, nem segélyt, hanem mindig csak több munkát keres! A segélyt kínáló fél, mert a segély elfogadását önállósága és függetlensége elvesztésének tekinti. A kivándorlást pedig

a számüzött gonosztevőt megillető büntetés bélyegének tartja.»

Ebben a történeti munkájában Holyvake büszkén számol be a történelem előtt a rochdalei szövetkezett milliókra rugó nyereségeiről és büszkén hirdeti a szövetkezetek alapelveinek: az önszegélynek a gazdasági életben érvényesülő csodás hatalmát. Visszapillantva azonban a multak nehéz küzdelmeire a szövetkezetet nem emberbaráti humanitárius, intézménynek, hanem egy léket kapott rozoga hajónak tekinti, a mely nem az emberbarátoknak, hanem csak az önerejükben bizó és kitartó munkában edzett matrózok hosszú küzdelmeinek köszönhető, hogy a lassu munkával szerzett gazdag rakományyal — a kikötőbe ért.

És vajjon Magyarországon, a mióta — Holyvake szavaival élve — a léket kapott szövetkezeti hajónk elindult a gazdasági élet hullámzó tengerére, mi az oka annak, hogy a magyar munkás hosszú küzdelme árán szerzett gazdag rakományok a tőke és a közvetítő kereskedelem hálójába kerülnek és így a helyett, hogy a fáradságos munka gyümölcseit a munkás saját számlája javára irná s azokkal a szövetkezeti hajón a révbe érne: idegen hajóra szállva kivándorolni kénytelen? Ennek oka az, hogy a magyar nép körében még ismeretlen a szövetkezetek alapelve: az önszegély és ennek a gazdasági életben érvényesülő csodás ereje. Ezt bizonyítja a Nagy Ferenc által táplált és a nemzet közvéleményébe átplántált az a téves nézet, a melyet — miként fentebb előadtam — legutóbb az Akadémia székéből hirdetett és a melyet, örülhetünk, hogy nem sikerült törvényerőre emelnie. Nagy Ferenc ugyanis A szövetkezeti törvényhozásunk reformja czímen egy törvényjavaslatot készített, a melyet a Magyar Gazdaszövetség 1903-ban kiadott. Ez a törvényjavaslat 19-ik szakaszában azt mondja, hogy: »fióktelepet a szövetkezetek nem állhatnak föl s működésüket a székhelyükhöz tartozó kerületen túl ki nem terjeszthetik, mert az üzleteknek nagyobb területre való kiterjesztése akár közvetlenül, akár fióktelepek útján egyes-egyedül abban találja megokolását, hogy a szövetkezet minél több ügyletet kössön s minél nagyobb bevételekre és haszonra tegyen szert. Már pedig — Nagy Ferenc szerint — ez a törekvés a milyen jogosult a nyereszkedésre irányuló társaságoknál, éppoly ellentétben áll a szövetkezetek valódi természetével.«

Hogy Nagy Ferencz eme nézetének tévességét illusztráljam, még csak egy idézetet hozok föl a külföld szövetkezeti irodalmából és törvényhozásából. Parisius és Crüger A német szövetkezeti törvény czimű munkájukban így irnak: »Ha a szövetkezeti vállalat nyereségre irányul, akkor az kereskedelmi üzlet (Handelsgeschäft), ha pedig az nem irányul nyereségre, akkor hiányzik nála a kereskedés fogalma és ekkor az egy nem nyereségre irányuló »vállalat« (Geschäft). Azok a szövetkezetek, a melyek működési körüket csak saját tagjaikra terjesztik ki — kivéve a produktív szövetkezeteket — nem nyereségre irányulnak, hanem megtakarításra, a kiadások csökkentésére, így van ez a tagok kerestetében és gazdaságában szükséges pénz, szerszám, nyers anyag stb. beszerzésénél, miként ezt a hitel- és fogyasztási szövetkezeteknél látjuk. Az ilyen szövetkezetek, jól lehet nem folytatnak kereskedelmi üzletet, a kereskedelmi törvénykönyv tulajdonképpen értelmében,

ezek mégis csak mint kereskedők tekintetnek, azok a szövetkezetek azonban, a melyek üzletüket nem tagokra is kiterjesztik, nyereségre irányulnak, ezeknek vállalata tehát kereskedelmi üzlet a szó valódi értelmében. Csakis produktív szövetkezetek üzlete mindig kereskedelmi üzlet.«

Ezekből a kellő rövidséggel, de a német alaposággal átgondolva megirt szavakból világosan áll előttünk, hogy mekkora tévedésben van Nagy Ferencz A szövetkezetek alapelve czimű tanulmánya, a melylyel az Akadémiában széket foglalt és ezek a tévedések uralják összes munkáit, törvényjavaslatait, a melyeket a szövetkezetekről irt.

Elveszett milliók.

Egy pénzügyi arisztokrata ment tönkre. Esete érdekelheti a magyar közönséget is, mert hiszen magyar állampolgár vagy legalább is egy ideig az volt. Magyarországon nősült és míg nős volt, ott is lakott. *Königswarter* Hermann báróról van szó, a ki mint egykor Marius Karthago romjai felett, most vagyona romjain kesereg. Harmincz milliót örökölt, mint nem elsőszülött! azért legtöbbet, mert ő volt a testvérek között a leghivatottabb. Ez a történet vége: tárgyalások uzsorásokkal és hitelezői csoportok tanácskozása. A ki nem tartozik a hitelezők közé, annak nem kell az eseten izgulnia, mert nem első eset, hogy a fiuk eltékozzolják az apáktól örökölt vagyont. Közérdeket alig érint az eset. Ily óriási vagyon összpontosulása egy kézben, bizonyára sem társadalmi, sem nemzetgazdasági ideál, sőt a gyakorlatiasság szempontjából elégtétellel lehet fogadni, ha a sok-sok pénz ismét forgalomba emberék közé kerül, ha nem éppen az uzsorások nem egészen tiszteletreméltó testülete lenne az, melynek tagjai jutottak az elveszett milliókhoz.

És mégis — bármily kevésbé érintik a közérdeket egy gavallér pénzügyei — a *Königswarter* esetének van némely vonása, melyek társadalmi és kulturpolitikai szempontból figyelemre méltó. Mindenekelőtt újra bebizonyult, hogy a milliomosok fiai kevés hajlammal bírnak családjaik tradícióit követni és, mint atyáik, mint nagy üzletemberek tekintélyt, vagyont és rangot szerezni. A külföldiekhez hasonló pénzügyi és iparos dinasztiaik nincsenek nálunk, inkább pénzzel vásárolják meg a társadalmi pozícióit, semhogy erre polgári és ipari, közgazdasági tevékenységgel tennének szert. Ha áll az, hogy a nemesség kötelez, nem kevésbé kötelez a gazdagság is. De vajjon a jelen esetben találhatjuk-e nyomát az ily kötelezettség teljesítésének? Ha csak nem tekintjük kulturális és társadalmi ténynek egy drága versenystálló fenntartását, akkor bizony nem találunk. Semmi kifogásunk a versenystállók előkelő szenedélye ellen, de nemesség és gazdagság e szenedélyen túl is kötelez. A jelen esetben egyesülve volt a nemesség és gazdagság, de az az aggodalom, hogy a munka talán nem látszik elég előkelőnek, előidézték a romlást. Az elkracholt vivőrök sorsát sokban az is segíti előidézni, hogy rendkívül hízleleg nekik, ha született előkelőségek kezét szorítanak velök, — pedig minden ily kézzorítás egy-egy nagy zsiróba kerül. Milliomosunk is gyakran nyújtotta kezét főrangú barátainak. Szíve soha sem volt rideg és

a kezét mindig szívesen fogadták. Most, persze, majd elmarad a kézszorítás és ezzel az egyenrangúság is.

Senkinek nincs köze ahhoz hogy a báró a millióit elköltötte vagy elpazarolta. Ha nem volt meg a képessége jobban gazdálkodni, annak a következményeit egyedül ő viseli. A mi azonban nemcsak őt illeti, az a társadalmi példa, amelyet nyújt. A milliomos sem különítheti el magát a társadalmi szervezettől, sőt elsősorban a milliomos nem teheti azt, mert nagyon is jelentékeny kötelezettségei vannak vele szemben. Hát ki legyen az embaráti, szellemi és művészeti törekvések támogatója, ha nem a milliomos? Határozottan közérdek az, hogy a nagy vagyonok birtokosai óriási gazdagságukat a közjó érdekében is gyümölcsöztessék. Különösen odahaza, minálunk, a gazdagság és nemesség nem áll az erkölcsi kötelezettség magaslatán. A közjó érdekében tett nagy alapítványok és adakozások a ritkaságok közé tartoznak és nálunk szenzáció-számba megy, a mi az oceánon túl mindennapi esemény. Igaz, hogy Amerikában sokkal nagyobb a gazdagság, de a közjó érdekében aránytalanabban több történik a gazdagok részéről, mint nálunk. Egy okos nemzetgazdász mondotta, hogy szégyen egy milliomosra, ha mint gazdag ember hal meg. Bizonyára nem arra gondolt, hogy a milliomos lovakra és hölgyekre fecsérelné el vagyonát. De ne rekrimináljunk tovább, mert hiszen a plutokrácia hibájában szenved az arisztokrácia is. Ha nem így lenne a plutokrácia, talán az arisztokrácia jó tulajdonságait érdemesnek tartaná az utánzásra.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A budapesti detail-papirkereskedők egyesülete Szénásy Béla h. elnök indítványára elhatározta, hogy évenként ugynevezett márcziusi vásárt rendez és hogy felhívja az összes hazai gyárosokat, kisiparosokat és kereskedőket, hogy az általuk előállított papír és írószerek cikkeit kiállítsák és pedig teljesen költségmentesen. Amint a nekünk beküldött felhívásból látjuk, ennek a vásárnak kifejezett célja elsősorban az, hogy a papirkereskedőkkel a hazai gyártmányokat megismertetvén, őket arra buzdítsa, hogy a kiállított minták alapján szükségleteiket itthon, a hazai iparosoknál szerezzék be. Az első ily vásár f. é. márczius hó 10 és 11-én tartatik meg az egyesületnek IV., Irányi-utca 17. sz. a. helyiségeiben. Részünkről nagyon méltányoljuk ezt az eszmét és meg vagyunk győződve, hogy az első kiállítás ill. vásár teljes eredménnyel fog járni. De különösen méltányoljuk papirkereskedőknek azt a helyes eljárását, hogy a kiállítást úgy rendezik, hogy az a kiállítókra nézve semmiféle költséggel nem jár, ami által a hazai iparnak szolgálatot tesznek.

A dohányzás haszna Annyi minden ártalmas dolgot rábizonyítottak már a dohányzásra, hogy igazán illendő valami jó tulajdonságával megvigasztalni azokat, akik sehogyse tudnak leszokni erről a káros gyönyörüségről. Azt a jó tulajdonságát már régóta tudják, hogy a kannibál nem eszi meg a pipás ember husát, amit megrontott a nikotin. Ez is valami, ámbár a füstölésnek ez a haszna bizonyára nagyon kevés dohányos embert vigasztal vagy lelkesít. De van ezenkívül más is. Egy 1873-ban Amerikában megjelent könyv, amely a dohány dicséretét zengi, adatok felsorolásával bizonyítja, hogy a pipás emberre nebezebben ragad a járványos betegség, mint a nem dohányosra. A pestis kolera vagy a tifusz megkapása ellen megbecsülhetetlen védőszer a dohányzás. A dohánynak ezt a becses tulajdonságát bizonyítja az, hogy a mióta Európában dohányoznak, a kolera ereje határozottan csökkent és még hathatósabban az, hogy az epidémia dühe mindenütt megkiméli a dohánygyári munkásokat, valamint azokat is, akik dohánygyár szomszédságában laknak. Bordeaux-ban 1830-ban a kolera az egész városban dühöngött, csak a dohánygyárból és annak környékéről nem szedett egyetlen áldozatot sem. Ettől kezdve Franciaországban, valahányszor kolera volt, még az iskolagyermeknek is megengedték a dohányzást. 1888-ban egy olasz doktor, Tassinari pizai orvos, tudományos kísérletekkel próbálta ki: milyen hatása van hát csakugyan a dohányfüstnek a kolera és tifusz bacillusaira. A kísérlet eredménye az volt, hogy a dohányfüstöt száz óráig bírták ki a baktériumok, akkor meg elpusztultak benne. Egészségükre tehát a pipafüst nem vált, de azért bizony elég soká tartott, míg megölte őket.

Halász Sándor

Berettyó-Ujfalú

szalonna kimérésre jogosult iparos
kicsiben és nagyban

Dr. Szász Géza

fogorvos, egyesületi tagunk,

az egyesület tagjainak a foghuzást
ingyen eszközli, a többi fogorvosi kezeléseknel pedig 50% árengedményt ad.

Lakik: Budapest, Andrássy-út 49.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító Temesváron

Mag-, növény-, rózsa-, fák- stb. nagytenyészet.

(Tenyésztőterület: 62 hold = 73 hektár.)

Magvaktól és virághagymákból a legjobbat.

A legnemesebb gyümölcs-, dísz- és sorfákat.

A legszebb fenyőféléket és cserjéket.

Képletekkel bőven ellátott leíró katalógusok ingyen.

Postaszállítmányok magvakkal 5 kor. felül bérmentve.
Minden egyes szállítmányhoz „Mühle tanácsadója a kertművelésben”,
a legjobb kertészeti kézikönyv ingyen mellékeltek.

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyeresé-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873 évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utca 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.